

Стаття надійшла до редакції 15.09.2019

Перевірено на плагіат 18.09.2019 р.

унікальність – 98,61 %

<https://doi.org/10.17721/StudLing2019.15.143-155>

УДК 81-13

ЛІНГВІСТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ І ЛІНГВІСТИЧНА ТЕОРІЯ У ДИСКУРСИВНОМУ ВИМІРІ

Оксана Петрівна Присяник (м. Харків, Україна)

oxppros@gmail.com

д-р філол. наук, доцент

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

У статті здійснено спробу розрізнення понять наукової теорії та наукової концепції як функціональних компонентів наукового дискурсу. Обидві форми наукового знання трактуються як цілісні системи наукової інформації, що базуються на логічно аргументованих чи емпірично доведених відомостях раціонального характеру. Принципова відмінність між теорією й концепцією вбачається в їх функціональній та прагматичній спрямованості. Теорія розуміється як логічно систематизована наукова інформація предметного характеру, а концепція – як методологічно організована наукова інформація світоглядно-суб'єктного плану. Автор пропонує трактувати концепцію як ієрархічно вищий та більш значущий дискурсивний рівень організації наукового знання, оскільки внутрішня цілісність та зовнішня компатибельність наукових теорій цілком залежить від їх дискурсивної узгодженості у межах єдиної концепції. Формування концепції має виразний дискурсивний характер, оскільки концепції постають у науково-світоглядній інтеракції поглядів. У свою чергу, ядром кожної наукової концепції автор вважає методологію та методологічні засади, котрі роблять її цілісною. Оцінка будь-якої лінгвістичної теорії повинна базуватись на з'ясуванні методологічної суті наукової концепції, у межах якої дана теорія була створена.

Ключові слова: *лінгвістичний, концепція, теорія, дискурсивний,*

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Присяник О. П. [Присяник О. П.], oxppros@gmail.com

Лінгвістична концепція і лінгвістична теорія у дискурсивному вимірі [Лингвистическая концепция и лингвистическая теория в дискурсивном измерении] (Українською / На укр. яз)

методологія.

LINGUISTIC CONCEPTION AND LINGUISTIC THEORY IN DISCOURSE MEASUREMENT

Oksana P. Prosiannyk (Kharkiv, Ukraine)

oxppros@gmail.com

*Doctor of Philology, Associate Professor
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics*

The article makes an attempt to distinguish between the concepts of scientific theory and scientific conception as functional components of scientific discourse. Both forms of scientific knowledge are interpreted as integral systems of scientific information based on logically reasoned or empirically proven data of rational nature. The fundamental difference between theory and conception is their functional and pragmatic orientation. The theory is understood as logically systematized scientific information of a substantive nature, and the conception is understood as methodologically organized scientific information of a philosophic and subjective character. The author suggests considering the conception as a hierarchically higher and more significant discursive level of organization of scientific knowledge, since the internal integrity and external compatibility of scientific theories completely depends on their discursive consistency within a single conception. The formation of the conception has expressive discursive character, since the conceptions arise in the scientific and philosophic interaction of views. In turn, the author considers the methodology and methodological bases, that make it consistent, to be the core of each scientific conception. The assessment of any linguistic theory should be based on clarifying the methodological essence of scientific conception within which this theory was created.

Keywords: *linguistic, conception, theory, discursive, methodology.*

ЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ КОНЦЕПЦИЯ И ЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ ТЕОРИЯ В ДИСКУРСИВНОМ ИЗМЕРЕНИИ

Оксана Петровна Просяник (г. Харьков, Украина)

oxppros@gmail.com

д-р филол. наук, доцент

Харьковский национальный экономический университет имени Семена Кузнеця

В статье предпринята попытка различения понятий научной теории и научной концепции как функциональных компонентов научного дискурса. Обе формы научного знания трактуются как целостные системы научной информации,

Actual Problems of Linguistics [Aktual'ni problemy movoznavstva]

© Prosiannyk O. P. [Prosiannyk O. P.], oxppros@gmail.com

Linguistic conception and linguistic theory in discourse measurement [Linhvistychna konseptsiia i linhvistychna teoriia u dyskursyvnomu vymiri] (in Ukrainian)

основанные на логически аргументированных или эмпирически доказанных сведениях рационального характера. Принципиальным отличием между теорией и концепцией считается их функциональная и прагматическая направленность. Теория понимается как логически систематизированная научная информация предметного характера, а концепция – как методологически организованная научная информация мировоззренческо-субъектного плана. Автор предлагает рассматривать концепцию как иерархически более высокий и более значимый дискурсивный уровень организации научного знания, поскольку внутренняя целостность и внешняя компатильность научных теорий полностью зависит от их дискурсивной согласованности в рамках единой концепции. Формирование концепции имеет выразительный дискурсивный характер, поскольку концепции возникают в научно-мировоззренческой интеракции взглядов. В свою очередь, ядром каждой научной концепции автор считает методологию и методологические основы, которые делают ее целостной. Оценка любой лингвистической теории должна базироваться на выяснении методологической сути научной концепции, в рамках которой данная теория была создана.

Ключевые слова: лингвистический, концепция, теория, дискурсивный, методология.

Постановка проблеми Кожна наука характеризується не стільки окремими поняттями чи тезами, котрими оперують науковці, скільки теоріями і концепціями. Нерідко ці два терміни науковці вживають як синоніми. Попередньо можна ствердити, що як теорія, так і концепція, – це певні цілісні системи знання, впорядковані сукупності більш чи менш логічно аргументованих чи емпірично доведених відомостей раціонального характеру, оскільки саме з такого типу інформацією за визначенням має справу наука. Що ж саме ми розуміємо під термінами *теорія* і *концепція*? **Метою** нашого дослідження є спроба розрізнення понять наукової теорії та наукової концепції як функціональних компонентів наукового дискурсу.

Аналіз останніх наукових публікацій з теми дослідження Перш за все, слід розрізнити загальне і спеціальне розуміння понять концепції і теорії. Іноді термін *теорія* вживається як синонім теоретичної науки (на противагу *прикладній науці*). Так, у багатьох наукових, науково-дидактичних і науково-довідкових текстах йдеться про існування у мовознавстві «загальної лінгвістичної теорії» чи «сучасної лінгвістичної теорії» (на відміну від практики), а про певну мовознавчу дисципліну – як про «загальну теорію» (лексики, граматичної будови мови, фонологічної системи, мовленнєвих актів, семантичних полів, дискурсу, масової

Актуальные проблемы мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Просяник О. П. [Просяник О. П.], oxppros@gmail.com

Лінгвістична концепція і лінгвістична теорія у дискурсивному вимірі [Лингвистическая концепция и лингвистическая теория в дискурсивном измерении] (Українською / На укр. яз)

комунікації тощо)¹ чи як «теорію і практику» (створення словників, перекладу, викладання мов). При цьому одночасно у тих самих текстах можна зустріти слова про можливість існування різних теорій фрагментів мови чи мовлення (слова, відмінка, речення, тексту, складу та под.) (див. [Березин 1997]; [Сусов 2006], [Немченко 2008]; [Соколов 2002], [Іванова 2006]). У випадку, коли термін *теорія* ототожнюється з власне пізнавальною стороною діяльності у межах певної науки чи її субдисципліни та протиставляється її утилітарній, прикладній стороні, можна говорити про узагальнене, генералізуюче розуміння даного поняття. Ще одне узагальнене вживання демонструє Л. Іванова, протиставляючи теорію мовознавства та його історію [Іванова 2005]. В узагальненому розумінні деколи вживається й термін *концепція*, зокрема у протиставленні з фактами (чи емпірією). У такому сенсі *концепція* – це просто будь-які спекулятивно здобуті знання (так вживає цей термін А. Соколов [Соколов 2002]).

Нас, однак, цікавить інший випадок: коли йдеться про творення вченими (науковими школами, напрямками, течіями) альтернативних концепцій та теорій у межах наукової дисципліни. Адже тільки такі системи знань мають певну внутрішню логіку і когерентність та можуть претендувати на цілісність. Таке розуміння ми називаємо спеціальним. Саме на цьому рівні виникає потреба чіткого розмежування теорій та концепцій. Теоретичне мовознавство як наука (а також кожна з мовознавчих дисциплін) є лише певним умовним і досить розмитим простором функціонування конкретних концепцій і теорій.

Дещо випереджуючи висновки, варто підкреслити, що нерозрізнення понять «теорія» і «концепція» у їх спеціальному розумінні, так само як синонімічне вживання даних термінів, є, на нашу думку, помилковим. Помилковим є й довільне вживання цих термінів. Тому дещо недоречними нам здаються конструкції на зразок: *теоретична концепція* [Хюбнер 1994; Батыгин 1995; Землянова 1995; Гируцкий 2003], *теоретико-наукова концепція* [Хюбнер 1994], *теорія концепції* [Филин; Семчук, Янчий 2006] чи *теоретичні основи концепції* [Демьянков 1995; Михалев 2004]. Зрештою, бракує логіки також у формулюванні *концептуальна теорія* [Дехнич 2017], оскільки кожна теорія повинна бути концептуальною за визначенням.

¹ У цьому ж сенсі часто говорять про онтологію як теорію буття, гносеологію як теорію пізнання або про епістемологію як теорію наукового знання.

Натомість, на нашу думку, цілком логічно говорити про концепцію, що стоїть за певною теорією, тобто про *концептуальні основи теорії*.

Виклад основного матеріалу дослідження Теорія (від грец. *tea* – ‘вид, видовище, театр, де річ явиться людині’ й *oraō* – ‘дивитись на щось, охоплювати щось зором, перебувати при ньому з пошаною’) є найбільш повною і розвинутою формою систематизації об’єктного наукового знання, «що дає цілісне уявлення про закономірності і суттєві зв’язки певної ділянки дійсності – об’єкта даної теорії» [Швырев]. Концепція ж (від лат. *conceptio* – ‘розуміння’, ‘спосіб охоплення’) є найбільш повною і розвинутою формою суб’єктної систематизації наукового знання, тобто концепція завжди «пов’язана з опрацюванням і розгортанням особистісного знання» [Неретина, Огурцов]. Неможливо систематизувати знання про об’єкт дослідження і, тим більше, створити цілісне уявлення про певну ділянку дійсності, якщо за цими процедурами не стоїть впорядковане особистісне знання конкретного вченого. У межах тієї самої наукової концепції може постати декілька наукових теорій. Більш того, саме концепція робить різні теорії взаємно доповнювальними й дозволяє вибудувати цілісну наукову картину світу. Концепція – це завжди свого роду «діалог»: з одного боку, діалог теорій, які дана концепція поєднує, з іншого – діалог з методологічними супротивниками й прихильниками. У цьому проявляється глибоко дискурсивний характер концепції.

Не завжди в межах системної сукупності наукових знань легко відділити об’єктне знання від суб’єктного, тобто виокремити те, що стосується самого предмета дослідження (у нашому випадку – мови, мовлення, висловлювань, звуків, морфем, граматичних чи семантичних моделей, текстів) від суб’єктної інформації про позицію науковця (наприклад, його методології чи світогляду). Ці два аспекти наукового знання тісно переплетені між собою, до того ж, на чому особливо наполягав ще Ф. де Соссюр, перше значною мірою залежить від другого². Це стає значною проблемою для історико-лінгвістичних досліджень, з одного боку, і для міжконцептуальних дискусій із приводу певних об’єктів дослідження, з

² Значною мірою наші роздуми про концептуалізацію наукової діяльності та чітке розмежування мовознавчих теорій і концепцій зумовлено нашою працею над реінтерпретацією поглядів Ф. де Соссюра з урахуванням нових автографічних матеріалів 2002 року [див. Просяник 2018а; Просяник 2018б].

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Просяник О. П. [Просяник О. П.], oxppros@gmail.com

Лінгвістична концепція і лінгвістична теорія у дискурсивному вимірі [Лингвистическая концепция и лингвистическая теория в дискурсивном измерении] (Українською / На укр. яз)

іншого. Часто ці відмінності настільки істотні, що за омонімії термінів суперечки стають цілком безпредметними – суперечками про різні об'єкти або ж суперечками про слова. Ще складніше дискурсивно узгодити системи знань, історично віддалені одна від одної, оскільки об'єкти, номіновані традиційними термінами, суттєво переосмислювали протягом еволюції науки й у різних школах та напрямках вони могли трактуватися по-різному.

Розрізнення між поняттями теорії і концепції слід шукати саме у векторі спрямування на суб'єкт і його епістемологію (концепція) чи на сам об'єкт і його онтологію (теорія). Коли ми говоримо про концепцію мови чи знака, ми підкреслюємо те, як вчений чи наукова школа будували своє лінгвістичне світобачення мови чи знака і чому вони це зробили саме так, а не інакше. У цьому випадку науковий світогляд вченого (школи), а відтак, науковий дискурс, нас цікавить значно більше, ніж власне мова чи знак як окремі функції, сутності чи феномени. Натомість, говорячи про чинсь теорію мови чи теорію знака, ми звертаємо увагу на те інформаційне поле, яке вибудував даний вчений навколо самого об'єкта (чим є знак чи мова, які функції вони виконують, з чого складаються, як функціонують і розвиваються тощо). Виходячи з цього, ми не можемо погодитись із твердженнями на зразок: «Будь-яка міцна теорія породжує систему критеріїв і засобів опису дійсності» [Батыгин 1995]³, оскільки теорія сама є власне таким «засобом опису дійсності», а її побудова вимагає наявності «системи критеріїв» такого опису. Ми вважаємо, що не теорія породжує критерії, а саме критерії (інакше кажучи, концепція) породжують теорію. Зрештою, автор сам звертає увагу на те, що у його дисципліні (соціології) «релевантність залежить не стільки від теорії, скільки від “точки зору”» [там

³ Аналогічна думка була висловлена в одній із праць : «На відміну від американського варіанту теорії аналізу через синтез аналітико-синтетична концепція сприйняття мовлення будується у відповідності з основними положеннями теорії мовленнєвої діяльності» [Лебединский]. Як і у попередньому випадку, тут теж слід вказати на логічну помилку: концепцію не будують на основі теорії. Варто було б поправити текст таким чином: «аналітико-синтетична теорія сприйняття мовлення будується у відповідності з основними положеннями концепції мовленнєвої діяльності» або ж, якщо справді йдеться про аналітико-синтетичну концепцію, то краще було б сказати, що вона виникла на основі або ж унаслідок розвитку концепції мовленнєвої діяльності. На нашу думку, концепції, на відміну від теорій як чисто кібернетичних конструктів, мають досить вагомий синергетичний складовий. Концепції, швидше, формуються, виникають, розвиваються у свідомості вченого, ніж свідомо ним будуються.

само]. Це положення слід віднести до усіх наук, а не лише до суспільних чи гуманітарних, як соціологія чи мовознавство.

Досить послідовно ці два аспекти наукового (пі)знання – теорію і концепцію – розрізняють Л. Іванова [Іванова 2005], В. Красних [Красных 2001], О. Лещак [Лещак 1997], А. Міхальов [Михалев 2004], у котрих поняття теорії окреслює тематично-предметне поле наукової систематизації певного об'єкта, а поняття концепції – епістемологічну інтерпретацію дослідницьких кроків чи онтологічні передумови розуміння даного об'єкта.

В історії мовознавства усталилося називання концепцій походження мови теоріями, хоча жодна з цих лінгвістично-філософських систем не посідає певного усталеного термінологічного апарату, чітких положень, системи аргументації і навіть усталених фактів. Натомість досить часто загальну систему лінгвістичних поглядів окремих дослідників чи шкіл (тобто фактично концепції) називають теоріями. У підручнику В. Даниленка наукові погляди А. Шляйхера, Г. Пауля, В. фон Гумбольдта, О. Потєбні, Ф. де Соссюра та низки інших вчених названі *лінгвістичними концепціями*, натомість лінгвістичні погляди К. Беккера, Л. Вайгербера, Ш. Баллі та Л. Щєрби – теоріями [Даниленко 2003]. У праці Г. Мельникова системи типології мов одного разу називаються *теоріями*, іншим разом – *концепціями*. При цьому, говорячи про морфологічну, стадіальну, структурну чи контенсивну концепції типології, вчений явно має на увазі різні предметні аспекти об'єкта дослідження, а не різницю у наукових підходах [Мельников 1989, с. 6]. В. Дем'янков досить часто концепції протиставляє теоріям, трансформаційну граматику Н. Хомського називає часом теорією, часом концепцією чи концепціями (зважаючи на її різні хронологічні варіанти) [Дем'янков 1995]. У праці, присвяченій «теорії масової комунікації», В. Березін називає соціологічні погляди Г. Лебона *теорією*, а аналогічні погляди Г. Тарда – *концепцією* [Березин 1997]. У дослідженні А. Зеленька зустрічаємо поруч інформацію про *теорію універсалій* (що цілком логічно – як науковий опис певного об'єкта) і про *теорію діахронічності універсалій*, котру, властиво, слід було б окреслити як концепцію діахронічності, адже йдеться про певне розуміння універсалій, їх певну світоглядну інтерпретацію [Зеленько 2010, с. 368].

У свою чергу В. Немченко, пишучи про різні теорії складу, вказує на те, що їх відмінність полягає у тому, що в основі однієї лежить акустична

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Просяник О. П. [Просяник О. П.], oxppros@gmail.com

Лінгвістична концепція і лінгвістична теорія у дискурсивному вимірі [Лингвистическая концепция и лингвистическая теория в дискурсивном измерении] (Українською / На укр. яз)

ознака, а в основі іншої – артикуляційна [Немченко 2008, с. 145], натомість далі він говорить про дві концепції походження граматичної категорії роду, в основі однієї лежить ознака «істота – неістота», в основі іншої – «активність – пасивність» [там само, с. 593]. Вживання термінів *теорія* і *концепція* було б виправдане, якби у другому випадку йшлося про принципове відмінне розуміння авторами концепцій походження категорії роду суті граматичного об'єкта як носія даної категорії. Якщо ж справа лише в альтернативних критеріях опису чи пояснення, то слід говорити про різні теорії. Однак, слід зазначити, що в інших фрагментах праці В. Немченка дані терміни чітко розрізняються і всюди слово *концепція* вживається лише у тих випадках, коли йдеться про науковий світогляд чи світобачення вченого, а *теорія* – коли мається на увазі система предметних знань.

На відміну від лінгвістичної концепції як цілісної картини розуміння мови, мовної сфери дійсності чи мовного досвіду, базованої на певному науковому світогляді та характерному науковому дискурсі, тобто як методологічної функції, лінгвістична теорія є суто науковою побудовою, спрямованою на опис і/чи пояснення певних лінгвальних сутностей, феноменів, процесів і відношень. Вона може бути або загальною, у галузі загального мовознавства, або частковою, у царині дослідження окремого етнічного мовного простору чи декількох таких просторів, фундаментальною – стосуватися основ мовних сутностей таких, як, наприклад, теорія мови, теорія мовлення, теорія мовної комунікації, теорія лінгвосеміотики чи теорія мовної діяльності, чи конкретною – стосуватися дослідження часткової проблеми, наприклад, теорії мовного знака, слова чи фонем, синтаксичної, дериваційної чи морфологічної теорії, теорії значення, тексту чи дискурсу, теорії номінації чи предикації тощо. Як зазначає О. Лещак, «Будь-яка теорія, якщо вона претендує на роль наукової теорії, повинна містити, як мінімум, два чітко визначених положення: про об'єкт дослідження і про набір методів і прийомів наукового аналізу об'єкта» [Лещак 1997, с. 6].

Загалом, яку б теорію чи яку б кількість таких теорій не створив учений, усі вони повинні бути дискурсивно когерентними в межах його концепції. У таких випадках можна говорити про цілісність концепції. Цілісність є чи не найістотнішою характеристикою кожної наукової концепції [Ревзіна 2004]. Отже, відмінність між теорією і концепцією має виразно прагматичний характер. Натомість з онтологічно-когнітивної, функційної

точки зору, тобто з позиції розуміння того, чим є об'єкт як інформаційна система, принципової відмінності між теорією і концепцією, справді, немає. Обидві є (повинні бути) внутрішньо несуперечливими системами інформації, що складаються з певних інформаційних блоків – суджень (аксіоматичних положень, тез і гіпотез, аргументів, прикладів), понять (наукових, які є найдрібнішими формами концептуального чи теоретичного знання, але також і побутових, зокрема й міфологічних), а також моделей логічного мислення (формулювання тез, гіпотез, побудови аргументації і доведення, верифікації чи фальсифікації положень, аналізу даних тощо).

Наукові поняття в ідіостилі вченого звичайно виражені термінами, натомість поточні поняття мають або стандартну, узуальну форму вираження, або ж виражені ідіостилістично чи варіативно. Для аналізу наукової концепції чи теорії конкретного вченого вкрай важливим є розуміння, які поняття є у його дискурсі просто загальнозживаними, а які – науковими. Крім того, слід додатково визначити, котрі з наукових понять мають ключове значення для концепції даного вченого, тобто є такими, на яких базуються найбільш важливі тези й положення його концепції. Задля об'єктивності дослідження мовознавці повинні були б користуватися цілісною і компатибельною системою понять і термінів, зібраних та описаних у відповідних словниках. Проте різноманіття методологій та викликана ним різнорідність концепцій і теорій практично це унеможливує. Тому постають спеціалізовані словники певних напрямів і шкіл. У випадку таких піонерів науки, як Ф. де Соссюр, Бодуен де Куртене, М. Трубецькой чи В. Матезіус, варто було б створювати ідіостильові словники термінів-концептів.

Не менш значущими є й концептуальні судження у формі когнітивних прецедентних одиниць, що входять у склад теорій і концепцій як пізнавальних констант. Саме в них найчастіше міститься ключова для певної теорії чи концепції дискурсивна інформація предикативного характеру, тобто шаблонізовані думки, ідеї, максими. Дуже важливим також є встановлення найбільш релевантних для певної концепції чи теорії способів пізнавального мислення, у т. ч. моделей дискурсивної поведінки.

Сукупність концептуальних понять, прецедентних суджень і концептуально релевантних моделей наукового мислення, поєднаних у функційне й прагматичне інформаційне ціле, творить т. зв. методологічні засади концепції чи теорії. Якщо в теорії ці підстави виконують роль

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© *Присяник О. П. [Присяник О. П.], oxppros@gmail.com*

Лінгвістична концепція і лінгвістична теорія у дискурсивному вимірі [Лингвистическая концепция и лингвистическая теория в дискурсивном измерении] (Українською / На укр. яз)

концептуального фону й іноді не експонуються чи загалом ігноруються, то в концепції вони повинні бути виразно усвідомлені й ретельно прописані. Саме вони визначають цілісність наукової концепції й мають безпосередній стосунок до філософії науки як світоглядної бази для методології науки. Саме у філософії науки (або в науковому світогляді вченого) формуються ключові методологічні концепти й концептуальні моделі. Їх з'ясування та систематизація відбувається вже на рівні методології, коли формується цілісна наукова концепція і реалізується на практиці за побудови окремих наукових теорій чи за аналізу даних.

Висновки та перспективи подальших розвідок Слід зауважити, що методологічні засади не варто сплутувати з власне методологією. Методологія є дискурсивно-когнітивною діяльністю на порядок вищою і більш усвідомленою. Це свідома метарефлексія над власними методологічними засадами з метою їхньої систематизації та ієрархізації. «Каменем спотикання» для багатьох науковців є дискурсивна ситуація, коли вони під час дослідження без методологічних рефлексій прагнуть зрозуміти об'єкти самі по собі, «насправді», «у дійсності», так, ніби мовознавчі об'єкти були не лише ідентичними у всіх лінгвістів, але й існували самі собою в об'єктивному світі речей та ідей. Концепція ніколи не є даною, і її треба виявити шляхом інтерпретації. Це можна робити шляхом зіставлення текстів вченого з метою виявлення їхньої інформаційної когерентності, а також через порівняння результатів такого дослідження із дискурсивною рецепцією поглядів даного вченого різними науковцями, особливо тими, хто намагається узасаднити свою рецепцію. Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у використанні запропонованої нами концептуальної диференціації при проведенні науковцями філософсько-методологічного обґрунтування своїх наукових розвідок, особливо при створенні власних теорій, а також при здійсненні критично-методологічного аналізу існуючих наукових теорій і концепцій.

Література:

1. Багыгин, Г. С. *Лекции по методологии социологических исследований*: учебник для студентов гуманитарных вузов и аспирантов (Москва: Аспект Пресс), 1995.
2. Березин, В. М. *Теория массовой коммуникации*. Тексты ввод. лекций (Москва: Изд-во РУДН), 1997.
3. Даниленко, В. П. *Общее языкознание*. Курс лекций (Иркутск: Изд-во

Actual Problems of Linguistics [Aktual'ni problemy movoznavstva]

© Prosianyk O. P. [Prosianyk O. P.], oxppros@gmail.com

Linguistic conception and linguistic theory in discourse measurement [Linhvistychna kontseptsiiia i linhvistychna teoriia u dyskursyvnomu vymiri] (in Ukrainian)

Иркутского государственного ун-та), 2003.

4. Демьянков, В. З. Доминирующие лингвистические теории в конце XX века. В *Язык и наука конца 20 века*, 239–320 (Москва: Институт языкознания РАН), 1995.

5. Дехнич, О. В. «Концептуальная теория метафоры: «за» и «против», *Когнитивные исследования языка* 30 (2017): 112–115.

6. Зеленько, А. С. *Загальне мовознавство* (Київ: Знання), 2010.

7. Землянова, Л. М. *Современная американская коммуникативистика: теоретические концепции, проблемы, прогнозы* (Москва: Изд-во МГУ), 1995.

8. Иванова, Л. П. *Курс лекций по общему языкознанию* (Киев: Освіта України), 2006.

9. Красных, В. В. *Основы психолингвистики и теории коммуникации*. Курс лекций (Москва: ИТДГК «Гнозис»), 2001.

10. Лебединский, С. И. «Коммуникативная лингвистика. Обзорные лекции.» *Homepage*, Лебединский С. И., https://fir.bsu.by/index.php?option=com_content&view=article&id=304&catid=63 [11.02.2020].

11. Лещак, О. В. «Методологические основы функционального исследования языковой деятельности (на материале славянских языков)» Дис. д. філол. наук, Тернополь, 1997.

12. Мельников, Г. П. «Принципы и методы системной типологии языков» Автореф. дисс. д. філол. наук, Москва, 1989.

13. Михалев, А. Б. *Общее языкознание. История языкознания*: Конспект-справочник (Москва: Прогресс-Традиция; ИНФРА-М), 2004.

14. Немченко, В. И. *Введение в языкознание*: учебник для вузов (Москва: Дрофа), 2008.

15. Неретина, С. С., Огурцов А. П. *Концепция*, в: Новая философская энциклопедия, доступ: https://gufo.me/dict/philosophy_encyclopedia/КОНЦЕПЦИЯ [11.02.2020].

16. Просяник, О. П. «Наукова концепція Ф. де Соссюра: досвід реінтерпретації» Дис. д. філол. наук, Київ 2018а.

17. Просяник, О. П. *Фердинанд де Соссюр: деміфологізація концепції*: монографія (Харків: Харківське історико-філологічне товариство), 2018б.

18. Ревзина, О. Г. «Лингвистика XXI века: на путях к целостности теории языка». *Критика и семиотика* (7) 2004: 11–20.

19. Семчук, Л. А., Янчий А. И. *Возрастная психология* (Гродно: ГрГУ им. Я. Купалы), 2006, <http://ebooks.grsu.by/semchuk/index.htm> [11.02.2020].

20. Соколов, А. В. *Общая теория социальной коммуникации*: учебное пособие (Санкт-Петербург: Изд-во Михайлова В. А.), 2002.

21. Сусов, И. П. *Введение в языкознание* (Москва: Восток – Запад), 2006.

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© *Просяник О. П. [Просяник О. П.], oxprros@gmail.com*

Лінгвістична концепція і лінгвістична теорія у дискурсивному вимірі [Лингвистическая концепция и лингвистическая теория в дискурсивном измерении] (Українською / На укр. яз)

22. Филин, С. *Концепции современного естествознания: конспект лекций*, в: Библиотека Гумер, https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Science/filin/index.php [11.02.2020].
23. Хьюбнер, К. *Критика научного разума* (Москва: ИФРАН), 1994.
24. Швырев, Б. С. «Теория.» *Новая философская энциклопедия*, https://gufo.me/dict/philosophy_encyclopedia/ТЕОРИЯ [11.02.2020].

References:

1. Batygin, G. S. *Lekcii po metodologii sociologicheskikh issledovanij: uchebnik dlja studentov gumanitarnykh vuzov i aspirantov* [Lectures on the Methodology of Sociological Research: a textbook for students of humanitarian universities and PhD students] (Moskva: Aspekt Press), 1995 (In Russ).
2. Berezin, V. M. *Teorija massovoj kommunikacii. Teksty vvod. lekcij* [Theory of Mass Communication. Texts of introductory lectures] (Moskva: Izd-vo RUDN), 1997 (In Russ).
3. Danilenko, V. P. *Obshee jazykoznanie. Kurs lekcij* [General Linguistics. Course of lectures] (Irkutsk: Izd-vo Irkutskogo gosudarstvennogo un-ta), 2003 (In Russ).
4. Dem'janov, V. Z. Dominirujushhie lingvisticheskie teorii v konce XX veka. V *Jazyk i nauka konca 20 veka*, 239–320 [Dominant Linguistic Theories at the End of the 20th Century. In Language and Science of the End of the 20th Century] (Moskva: Institut jazykoznanija RAN), 1995 (In Russ).
5. Dehnich, O. V. «Konceptual'naja teorija metafory: «za» i «protiv» *Kognitivnye issledovanija jazyka* 30 (2017): 112–115 (In Ukr.).
6. Zelen'ko, A. S. *Zagal'ne movoznavstvo* [General Linguistics] (Kiïv: Znannja) 2010 (In Ukr.).
7. Zemljanova, L. M. *Sovremennaja amerikanskaja komunikativistika: teoreticheskie koncepcii, problemy, prognozy* [Modern American Communication Science: Theoretical Conceptions, Problems, Forecasts] (Moskva: Izd-vo MGU), 1995 (In Russ).
8. Ivanova, L. P. *Kurs lekcij po obshhemu jazykoznaniju* [Course of Lectures on General Linguistics] (Kiev: Osvita Ukraïni), 2006 (In Russ).
9. Krasnyh, V. V. *Osnovy psiholingvistiki i teorii kommunikacii. Kurs lekcij* [Fundamentals of Psycholinguistics and Communication Theory. Course of lectures] (Moskva: ITDGG «Gnozis»), 2001 (In Russ).
10. Lebedinskij, S. I. «Kommunikativnaja lingvistika. Obzornye lekcii [Communicative Linguistics. Review lectures].» *Homepage*, Lebedinskij S. I., https://fir.bsu.by/index.php?option=com_content&view=article&id=304&catid=63 [11.02.2020] (In Russ).
11. Leshhak, O. V. «Metodologicheskie osnovy funkcional'nogo issledovanija jazykovoj dejatel'nosti (na materiale slavjanskih jazykov)» [Methodological Foundations of

Actual Problems of Linguistics [Aktual'ni problemy movoznavstva]

© Prosiannyk O. P. [Prosiannyk O. P.], oxppros@gmail.com

Linguistic conception and linguistic theory in discourse measurement [Linhvistychna konseptsiia i linhvistychna teorija u dyskursyvnomu vymiri] (in Ukrainian)

Functional Study of Linguistic Activity (based on Slavic languages)] Dis. d. filol. nauk, Tempol', 1997 (In Russ).

12. Mel'nikov, G. P. «Principy i metody sistennoj tipologii jazykov» [Principles and Methods of System Typology of Languages] Avtoref. diss. d. filol. nauk, Moskva, 1989 (In Russ).

13. Mihalev, A. B. *Obshhee jazykoznanie. Istorija jazykoznanija: Konspekt-spravochnik* [General Linguistics. History of Linguistics: Summary- directory] (Moskva: Progress-Tradicija; INFRA-M), 2004 (In Russ).

14. Nemchenko, V. I. *Vvedenie v jazykoznanie: uchebnik dlja vuzov* [Introduction to Linguistics: textbook for institutions of higher education] (Moskva: Drofa), 2008 (In Russ).

15. Neretina, S. S., Ogurcov, A. P. «Koncepcija.» *Novaja filosofskaja jenciklopedija* [«Conception.» *New Philosophical Encyclopedia*], https://gufo.me/dict/philosophy_encyclopedia/КОНЦЕПЦИЯ [11.02.2020] (In Russ).

16. Prosiannyk, O. P. «Naukova koncepcija F. de Sossjura: dosvid reinterpretacii [The Scientific Conception of F. de Saussure: Experience of Reinterpretation].» Dis. d. filol. nauk, Kii'v, 2018a (In Ukr.).

17. Prosiannyk, O. P. *Ferdinand de Sossjur: demifologizacija koncepcii: monografija* [*Ferdinand de Saussure: Demythologization of Conception: monograph*] (Harkiv: Harkivs'ke istoriko-filologichne tovaristvo), 2018b (In Ukr.).

18. Revzina, O. G. «Lingvistika XXI veka: na putjah k celostnosti teorii jazyka.» *Kritika i semiotika* (7) 2004: 11–20.

19. Semchuk, L. A., Janchij, A. I. *Vozrastnaja psihologija* [Age Psychology] (Grodno: GrGU im. Ja. Kupaly), 2006, <http://ebooks.grsu.by/semchuk/index.htm> [11.02.2020] (In Russ).

20. Sokolov, A. V. *Obshhaja teorija social'noj komunikacii: uchebnoe posobie* [*General Theory of Social Communication: manual*] (Sankt-Peterburg: Izd-vo Mihajlova V. A.), 2002 (In Russ).

21. Susov, I. P. *Vvedenie v jazykoznanie* [Introduction to Linguistics] (Moskva: Vostok – Zapad), 2006 (In Russ).

22. Filin, S. *Koncepcii sovremennogo estestvoznaniya: konspekt lekcij* [*Conception of Modern Natural Science: lecture notes*], *Biblioteka Gumer*, https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Science/filin/index.php [11.02.2020] (In Russ).

23. Xjubner, K. *Kritika nauchnogo razuma* [*Criticism of the Scientific Mind*] (Moskva: IFRAN), 1994 (In Russ).

24. Shvyrev, B. S. «Teorija.» *Novaja filosofskaja jenciklopedija* [«Theory.» *New Philosophical Encyclopedia*], https://gufo.me/dict/philosophy_encyclopedia/ТЕОРИЯ [11.02.2020] (In Russ).

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Просяник О. П. [Просяник О. П.], oxppros@gmail.com

Лінгвістична концепція і лінгвістична теорія у дискурсивному вимірі [Лингвистическая концепция и лингвистическая теория в дискурсивном измерении] (Українською / На укр. яз)